

אוסטטיות היא. כרצ אלפס פי לשון סטיס¹⁸ (שם 77 פט): **חייבי** מלקיות מנין. פי מנין דאין לוקין עד שיגמר הדין על פיהם ולא וואנאי לא בעי נמי (6) כן חייבי ממון מנין דאין

משלמין ממון עד שיגמר דינו על פיהם וי"ל דכמו דצדיני נפשות דרשינן עד שיגמר דינו מקרא דנפש צנפס דכתיב צעדים צעדים זוממין כמו כן כתיב ממון צעדים זוממין דכתיב יד ליד לא יקנה¹⁹ דמפקי מניה (כמויות 77 לב): דממונא משלמין ודרשינן מניה עד שיגמר הדין:

חייבי גליות מנין. פירוש מנין דאין לוקין עד שיגמר דינו וקשיא דהא כשהעידו אחייבי גליות הכי הן חייבי מלקות וחייבי מלקות כבר גמרו מרשע רשע ופ"ה דמההיא לא ילפינן אלא עדים זוממין שהרשיעו הנדון ללקות או למיתה²⁰ דהאי קרא דרשע רשע צנידונין כתיב אכל כשהרשיעו הנדון לגלות לא גמרינן: **אף** השנים מזימין הג' ומנין אפי' הן מואה ת"ל עדים. תימה אימא דעדים אתא אפי' לארבעה²¹ ומנלא אחד קרוב או פסול יותר מן הג' דכתיבי צקרא אכל טפי מארבעה לא וי"ל כיון שכת אתא מומת שתי כמות הוא הדין מואה: אמר

לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אמו כולי עלמא גבי הני הוון קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מתני'** א"ר אין

העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג שנאמר²² נפש ו²³ תחת נפש²⁴ אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר²⁵ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש ו²⁶ תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש ו²⁷ תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** א"ר תנא²⁸ בריבי אומר לא הרגו נהרגין²⁹ הרגו אין נהרגין אומר אביו בני לאו קל וחומר הוא אומר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא³⁰ איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אביו מנין ת"ל ערות אחותו גילה עד שלא יאמר יש לי בדין אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אביו ובת אמו ובת אמו שלא בת אביו ערות אחותך לומר³¹ ערות אחותך בת אבך היא עד שלא יאמר יש לי מן הדין מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו מזהירין מן הדין³² חייבי מלקיות מנין תלמוד לומר³³ רשע רשע חייבי גליות מנין אתיא רוצח רוצח תניא³⁴ אמר רבי³⁵ יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון אמר לו שמעון בן שמח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים³⁶ אין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם ואין לוקין עד שיוזמו שניהם³⁷ מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שמח וכ"ל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אומר קולי שלי הוא תדעו³⁸ למחר הוא מת אין קולו נשמע אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מתני'** על פי ו³⁹ שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא⁴⁰ להקיש (שלשה לשנים⁴¹) מה שלשה מזימין את השנים אף השנים יוזמו את הג' ומנין אפי' מואה ת"ל עדים ר' שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין⁴² אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מואה ת"ל עדים⁴³ רבי עקיבא אומר⁴⁴ לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו ואם כן ענש הכתוב לנמפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנמפל לעושי מצוה כעושי מצוה⁴⁵ ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי' מואה ת"ל עדים אמר

שקדמו והרגו. את הכת הראשונה קודם שצוה כת שניה: מאי דהוה הוה. ולמה לי למיתני אלא כת ראשונה: בלבד. משמע שיש עוד אחרת: אישתקור. הכתיבו זה את זה זדרישות⁴⁶ בית דין כשצדקוס: הוחזקה זו. להציא עלי שקר ולא נקבל עוד עדות אחרת:

אם היא הוחזקה. לתור אחריהם כל ישראל מי הושווה לשמוע לה שתחזיק את האחרים כשקריים⁴⁷: זומנין. פעם אחרת: הדר חוייה לר' אלעזר בישות. החזיר ריש לקיש את פניו ונסתכל צרבי אלעזר צפנים זועפות שהצין ריש לקיש ששמע ר' אלעזר דבר זה מפני רצי יומנן וכשאמרה לו לא אמרה בשמו: דאמר בר' יהודה. צמתיתין אכסטיטת היא זו והוחזקה להזים: דליכא דקא מוהדר. שאין אדם מחזר אחריהם לשכרם ולהרגילם תמיד לצוה לבית דין ולהזים את כל הצאים: דקא מוהדרא. לזקש ולשכור עדי שקר: הני ידעי בסהדותא. אלו האחרונים ידעי צעדותה של זו: **מתני'** עד שיגמר הדין. אלא אם כן נגמר תחלה הדין של הנדון ליהרג ואחר כך הוזמו: **נפש בנפש**. צעדים זוממין כתיב לא תחוס עינך נפש צנפס: לעשות לאחיו. משמע שהרי אחיו עדיין קיים: יבול משקבלו עדותו. וצאה להם הזמה מיד קודם גמר דינו של נדון יהרגו: **גמ'** בריבי אומר. כך היה שמו⁴⁸: הרגו. שלא הוזמו עד שנהרג הנדון על פיהם:

חייבי מלקיות מנין. אמר ר' אבהו שקדמו והרגו מאי דהוה הוה אלא אמר רבא הכי קאמר אם אינה אלא כת אחת נהרגת אי איכא טפי אין נהרגין הא בלבד קאמר קשיא איתתא דאתאי סהדי ואישתקור איתתי אולה איתתי סהדי אחרני דלא אישתקור אמר ריש לקיש הוחזקה זו א"ל ר' אלעזר⁴⁹ אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו זימנין הוון יתבי קמיה דרבי יוחנן אתא כי האי מעשה לקמיהו אמר ריש לקיש הוחזקה זו א"ל רבי יוחנן אם הוחזקה זו כל ישראל מי הוחזקו הדר חזיה לרבי אלעזר בישות אמר ליה שמעת מילי⁵⁰ מבר נפהא ולא אמרת לי משמיה לימא ריש לקיש דאמר כרבי יהודה ורבי יוחנן דאמר כרבנן אמר לך ריש לקיש אנא דאמרי לך אפי' לרבנן עד כאן לא קא אמרי רבנן התם דליכא דקא מוהדר אבל הכא איכא הא דקא מוהדרא ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבי יהודה עד כאן

לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אמו כולי עלמא גבי הני הוון קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מתני'** א"ר אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג שנאמר⁵¹ נפש ו⁵² תחת נפש⁵³ אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר⁵⁴ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש ו⁵⁵ תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש ו⁵⁶ תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'** א"ר תנא⁵⁷ בריבי אומר לא הרגו נהרגין⁵⁸ הרגו אין נהרגין אומר אביו בני לאו קל וחומר הוא אומר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא⁵⁹ איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אביו מנין ת"ל ערות אחותו גילה עד שלא יאמר יש לי בדין אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אמו שלא בת אביו ערות אחותך לומר⁶⁰ ערות אחותך בת אבך היא עד שלא יאמר יש לי מן הדין מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו מזהירין מן הדין⁶¹ חייבי מלקיות מנין תלמוד לומר⁶² רשע רשע חייבי גליות מנין אתיא רוצח רוצח תניא⁶³ אמר רבי⁶⁴ יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון אמר לו שמעון בן שמח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים⁶⁵ אין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם ואין לוקין עד שיוזמו שניהם⁶⁶ מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שמח וכ"ל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אומר קולי שלי הוא תדעו⁶⁷ למחר הוא מת אין קולו נשמע אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מתני'** על פי ו⁶⁸ שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא⁶⁹ להקיש (שלשה לשנים⁷⁰) מה שלשה מזימין את השנים אף השנים יוזמו את הג' ומנין אפי' מואה ת"ל עדים ר' שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין⁷¹ אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מואה ת"ל עדים⁷² רבי עקיבא אומר⁷³ לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו ואם כן ענש הכתוב לנמפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנמפל לעושי מצוה כעושי מצוה⁷⁴ ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי' מואה ת"ל עדים אמר

הטובה מרוצה ממדת פורענות צמדה טובה הוא אומר (שם) על שלשים ועל רבעים⁷⁵: **בריני**

(6) [כמויות 77 לב]: (3) [כמויות 77 כה]: (2) [ע"י פרשיי כנסתדרין ג] [כ"ל ד"ה טכא]: (7) [כנסתדרין 77 לב]: (8) [חולין י"א ג] [ע"י תוס' ב"ק ד: ד"ה ועדים, ו] [לקמן י"ד ח: כנסתדרין נד. וט"ז וע"י תוס' כנסתדרין נג: ד"ה השמאל], (9) [פסחים נד. יצמות כג: ט] [כנסתדרין לג: א], (10) [כנסתדרין 77 י: וט"ז], (11) [כנסתדרין פ"ו], (12) [ע"י תוס' שבת יב: ד"ה רבי נתן], (13) [כנסתדרין 77 כה], (14) [ע"י ק"ק: ט] [כנסתדרין טו. פ] [פירושים בזה ע"י תוס' כנסתדרין ע"א ד"ה לא, פ] [ע"י תוס' כנסתדרין מא: ד"ה כמאן, ג] [ע"י פרשיי כמולין י"א: ד"ה והמתאן וע"י מהרש"ל, ק] [לעיל ב ע"א, ר] [תוספתא סוטה רפ"ד].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חייבי מלקיות וכו' וואנאי לא בעי נמי הכי חייבי ממון:

הגהות הגר"א

וא ב ג במשנה נפש בנפש כנ"ל (וכ"ה) כרשיי וצפרי וע"י תו"ט: [ד] במשנה על פי שני עדים או [ע"פ] שלשה עדים יקובם דבר כנ"ל והוא דכתיב יע:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה על אחת וכו' שמצינו מדה חשובה. ע"י לקמן דף כג ע"א כרשיי ד"ה על אחת כמה וכמה:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וצינונים

[א] רש"י שנאמר נפש בנפש (והוא דברים ט וכן בכל המשנה) [גליון] ועיין פני יהושע: [ב] בכתיב תניא: [ג] "ורבי מותר וכן יש למחוק בסמוך. (יעב"ץ, וכן מחקק בהגהות הגר"א חגיגה טו ע"ב, וכן בכתיב ליתא): [ד] בחגיגה ובכתיב נוסף ואין משלמין ממון עד שיוזמו שניהם (וע"י גבורות אר"י): [ה] בילקוט וכת"י נוסף שהרי, ובחגיגה אי שצמחור הוא: ו] [צ"ל להקיש שנים לשלשה כ"א בהרא"ש] [גליון] וע"י תו"ט ופנ"י וגבורות אר"י: [ז] ברש"י שבר"ף איתא ברדישות ובחקירות: [ח] ברש"י שבר"ף שקריים ובכתיב בשקריים: [ט] בכתיב נוסף דאין לוקין: [י] רש"א מ"ז [גליון] ולע"ד קשה לשנות הגרסא ברש"י ותוס' וה"ק חדר למלקות וחד במיתה (ר' שמחה מדעסורא) ובכתיב ליתא מתיבת דמההוא עד סוף הרבור: [יא] בכתיב נוסף בן שמח: [יב] כתיב שומעין הקול: [יג] צ"ל עושה וכ"א בפרשיי דלקמן כג ע"א ד"ה על אחת

שהאריך בכיבוד יפה (גליון): [ג] נשיך לעיל במשנה (גליון): [ד] צ"ל פסחים (רש"י) ובמהרש"א גורס כלפינו: [ה] גירסת רש"י ומהר"ם יד ביד דמפקי (גליון) וכ"ה בתוס' ר"פ ובתוס' שאנן: [פ] רש"א מלקיות ממיתה (גליון) וע"י הגר"ז אות י, ובתוס' שאנן הגי' הנדון ללקות דהיינו זמם כמו חייבי מיתות: [ז] מהר"ם הגיה ומפרש (גליון) עיי"ש דמגיה אפילו לארבעה אחד יותר מן השלשה והמותר ט"ס או קושיא בעני עצמה:

אביו ק"ו הוא. א"ל לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא כו' ופשוטה היא. ואסיק שאין עונשין מן הדין ואין מוהרית מן הדין. (המשך בדף ג)

חשק שלמה על ר"ח (6) לפי גימטריא רבינו רש"י (6) לפי גימטריא רבינו רש"י:

אז א מיי פכ"ז מה"ל עדות הלכה ה סמג עשין ק' טושיע ח"מ סי' לא סעף 7: א"ח ב מיי שם פ"ה הל' א סמג שם ולאין ריג טושיע סמג לז: א"ח ג מיי שם הל' ג סמג שם טור מו"מ שם: מ ד מיי שם פ"ה הל' ג טושיע שם: מ"א ה מיי שם פ"ה הל' א סמג ג סמג שם טור ח"מ שם: מ"ב ו מיי שם פ"ה הל' ג סמג לאין ריג טושיע ח"מ סי' לו ס"א:

תורה אור השלם

(א) ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש: (ישות כא, ב) ולא תחוס עיניך נפש בנפש עון בעון שון בשון יד ביד הק"ל בק"ל: (דברים י, כא) (ב) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובכרת הרע מקרבך: (דברים י, יט)

(ד) ערות אחותך בת אבך או בת אבך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן: (ויקרא י, 10)

(ה) ערות בת אשת אבך מולדת אבך אחותך הוא לא תגלה ערותה: (ויקרא י, יא)

(ו) על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד: (דברים י, 17) לא יקום עד אחד באיש לבעד עון ובלבד הפאת בקבל המא אשר יקום על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר: (דברים י, 17)

רבינו הננאל

ואוקמה ר' אבהו לטעמא דר' יהודה בשקדמו והרגו הראשונה ולולי כן אפי' הוציא אנה נהרגת. ההוא דמיתתי סהדי ואישתקור איתתי אחרני ואישתקור איתתי שהרי אחרני אמר ריש לקיש הוחזקה זו. א"ל יוחנן אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו דלומר כשרין הן כרבנן דמתניתין דאמרי כל זמן שלא הוזמו כשרין הן. ואמר לך ר' יוחנן אפילו ר' יהודה לא פסלינו אלא דאמר אטו הני הון בהדי הני והני בהדי הני דקא מסהדי הכי (6) אבל הכא אפי' ר' יהודה מורה דכשרין יהוה הני הוא דהון ידעי בשהדותא אבל הני דאישתקור לא הון ידעי. ולהכחא כו' יוחנן. פי' הדר הוא (ליה ר') [לר'] אלעזר בישות. החזיר צניו ריש לקיש ונסתכל בר' אלעזר בן פנחס תלמיד ר' יוחנן בפנים רעות כלומר חשמע השמועות מפי ר' יוחנן ואיק אומרן משמו אילו הגדת לי כי ר' יוחנן אמר כך לא הייתי שונה בפניו: אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין. תניא רבי (3) אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין אומר אביו בני לאו קל וחומר הוא אומר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא כו' ופשוטה היא. ואסיק שאין עונשין מן הדין ואין מוהרית מן הדין. (המשך בדף ג)